

Kama Chlabicz

Instytut Nauk Prawnych PAN w Warszawie
e-mail: kamachlabicz@gmail.com

ORCID 0000-0002-3111-3492

DOI: 10.15290/mhi.2018.17.01.19

Pozycja ustrojowa oraz zadania Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach własności przemysłowej w ujęciu historycznym

ABSTRAKT

W tym artykule zaprezentowano zagadnienia dotyczące pozycji ustrojowej oraz zadań Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach z zakresu prawa własności przemysłowej w ujęciu historycznym. Urząd Patentowy został utworzony w 1918 r. w krótkim czasie po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Autorka niniejszego artykułu poddaje rozważaniom pozycję, rolę, organizację i strukturę oraz zadania Urzędu Patentowego RP w okresie od 1918 r. do 2018 r. uwzględniając przepisy różnych aktów prawa polskiego normujących te kwestie. Urząd Patentowy RP jest centralnym organem administracji państwowej w sprawach z zakresu własności przemysłowej. W świetle obecnie obowiązującego prawa do kompetencji Urzędu Patentowego RP należy w szczególności orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych.

ABSTRACT

**The legal position and the responsibilities of the Polish Patent Office in matters
of industrial property in the historical perspective**

This article presents the issue of the legal position and the responsibilities of the Polish Patent Office in matters of industrial property in the historical perspective. The Patent Office was established in 1918 shortly after Poland regained national sovereignty.

The present paper analyses the position, role, responsibilities and organization of the Patent Office from 1918 to 2018 under the basis of legal acts. Under binding law, the Patent Office of the Republic of Poland is a central government authority in matters of industrial property. The Patent Office fulfils its responsibilities concerning industrial property, especially adjudicating in cases of granting patents and supplementary protection rights for inventions, protection rights for utility models and trademarks, and rights in registration of industrial designs, schematic layouts and topographies of integrated circuits.

Słowa kluczowe: Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, własność przemysłowa, wzory przemysłowe, patenty, znaki towarowe, wynalazek podlegający opatentowaniu

Key words: Patent Office of the Republic of Poland, industrial property, industrial designs, patents, trade marks, patentable invention

Powstanie Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej i początku jego działalności

Urząd Patentowy¹ został utworzony w Warszawie dekretem tymczasowym Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego z dnia 28 grudnia 1918 r. o Urzędzie Patentowym². Była to jedna z pierwszych instytucji powstałych w Polsce po odzyskaniu niepodległości. Formalnie obowiązek powołania Urzędu Patentowego nałożyła na Polskę konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej³, do której Polska przystąpiła 10 listopada 1919 r.⁴ Zgodnie z art. 12 konwencji paryskiej każde państwo będące jej stroną „zobowiązuje się ustanowić specjalny urząd do spraw własności przemysłowej oraz centralne biuro zgłoszeń w celu podawania do wiadomości powszechnej patentów na wynalazki, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i znaków towarowych”. Podkreślenia wymaga, że w momencie odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. na obszarze kraju obowiązywały cztery różne ustawodawstwa w zakresie prawa wynalazczego, a mianowicie: austriackie, niemieckie, rosyjskie i węgierskie. Dopiero trzema

¹ Dalej jako: UPRP lub Urząd.

² Dz. U. nr 21, poz. 66. dalej cyt. jako dekret.

³ Konwencja Związkowa Paryska z dnia 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej, w brzmieniu Aktu sztokholmskiego z dnia 14 lipca 1967 r. (Dz. U. 1975 nr 9, poz. 51) – dalej cyt. jako konwencja paryska.

⁴ Zob. szerzej J. Błeszyński [w:] *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Adamczak, A. Szewc, Warszawa 2008, s. 44-48.

⁵ Dz. U. nr 13, poz. 137, 138 i 139.

dekretami Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r.⁵ uchwalono jednolite prawo dla całego państwa⁶.

Urząd Patentowy utworzono przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu, z siedzibą w Warszawie, przy czym zakres jego działalności obejmował cały kraj. Do głównych zadań Urzędu, który od 2 sierpnia 1919 r. otrzymał nazwę Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, należało: udzielanie patentów na wynalazki, wydawanie świadectw ochronnych na prawo własności wzorów rysunkowych i modeli oraz świadectw ochronnych na znaki towarowe. Ówczesny skład osobowy Urzędu Patentowego stanowili: prezes, radcowie i asesorowie oraz urzędnicy techniczni i kancelaryjni. Prezesa mianowała najwyższa władza państwowa na propozycję Prezydenta Ministrów i ministra przemysłu i handlu, natomiast Minister Przemysłu i Handlu wyznaczał zastępców prezesa z pomiędzy radców Urzędu Patentowego.

Urząd nie wydawał opinii rzeczoznawczych, jednakże na żądanie urzędów państwowych był zobowiązany komunikować wszelkie potrzebne im wiadomości lub wyznaczać rzeczoznawców (art. 10 dekretu). Kompetencje orzecznicze były podzielone między prezesa Urzędu, który wydawał świadectwa ochronne na prawo własności wzorów rysunkowych i modeli oraz wydziały, które orzekały w pierwszej instancji w sprawach w przedmiocie udzielania patentów na wynalazki i wydawanie świadectw ochronnych na znaki towarowe⁷. Natomiast skargi w sprawach o udzielenie patentów na wynalazki i o wydanie świadectw ochronnych na znaki towarowe rozpoznawał – jako druga instancja – wydział apelacyjny w komplecie, złożonym z prezesa Urzędu Patentowego lub jego zastępcy, jako przewodniczącego oraz dwóch radców wydziału apelacyjnego lub asesorów, z wykluczeniem tych, którzy zasiadali w pierwszej instancji (art. 9 dekretu). Strony mogły występować w Urzędzie Patentowym bądź osobiście, bądź przez pełnomocników, przy czym pełnomocnikami mogły być osoby mieszkające w Polsce, z wyższym wykształceniem, zwłaszcza technicznym, które były umieszczane przez Urząd Patentowy na liście pełnomocników.

Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej w ustawie z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych

Pełną działalność Urząd Patentowy RP rozpoczął po uchwaleniu ustawy z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych⁸, ponieważ dekret z 1918 r., jak to wynikało z jego nazwy, był aktem tymczasowym. Po wejściu w życie ustawy z 1924 r., tj. 10 kwietnia 1924 r., Urząd rozpoczął

⁶ G. Jyż [w:] A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności przemysłowej*, wyd. 2, Warszawa 2011, s. 416.

⁷ A. Szewc, *Pozycja ustrojowa i zadania Urzędu Patentowego RP w ujęciu historycznym*, „Kwartalnik Urzędu Patentowego RP” 2013, nr 5, s. 9-10.

⁸ Dz. U. nr 31, poz. 306 – dalej cyt. jako ustawa z 1924 r.

rzeczywistą działalność. Już w kwietniu 1924 r. zarejestrowano pierwszy znak towarowy na rzecz Pruszkowskiej Fabryki ultramaryny Sommer i Nower na ultramarynę oraz udzielono pierwszego patentu. Ponadto, w tym samym roku został zarejestrowany pierwszy wzór użytkowy oraz wzór zdobniczy⁹.

Ponadto, ustawa z 1924 r. wprowadziła nazwę „rzecznicy patentowi” i ich status prawny uregulowała w art. 157-160¹⁰. Rzecznicy patentowi – obok adwokatów – mogli być pełnomocnikami stron w postępowaniach przed Urzędem Patentowym RP. Rzeczników patentowych mianował minister przemysłu i handlu na wniosek Prezesa Urzędu Patentowego. Następnie wpisywano ich do urzędowej listy rzeczników patentowych, co skutkowało nadaniem im prawa do wykonywania przypisanych im czynności. Pierwszą osobą wpisaną na tę listę był dr Arnold Bolland z Krakowa, a wpisu dokonano 25 maja 1924 r.

Urząd Patentowy podlegał bezpośrednio ministrowi przemysłu i handlu, zaś jego siedzibą pozostawała nadal Warszawa, przy czym jego właściwość rozciągała się na cały kraj. Prezesa Urzędu Patentowego mianował Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek ministra przemysłu i handlu. Urząd Patentowy składał się z członków stałych, do których należeli: Prezes Urzędu Patentowego, naczelnicy wydziałów i radcowie stali, oraz z członków niestałych, których stanowili: radcowie niestali i sędziowie. Natomiast naczelników wydziałów i radców mianował lub powoływał minister przemysłu i handlu na wniosek prezesa Urzędu. W strukturze organizacyjnej Urząd Patentowy posiadał następujące komórki organizacyjne: wydział prezydialny, wydziały zgłoszeń, wydziały spraw spornych i wydział odwoławczy¹¹.

Prezes kierował działalnością Urzędu i był za nią odpowiedzialny oraz reprezentował go na zewnątrz. W szczególności przewodniczył w wydziale odwoławczym, zaś w razie nieobecności zastępował go najstarszy z nominacji naczelnik wydziału, a w poszczególnych czynnościach w razie potrzeby członkowie stali według jego wyboru. Urząd wydawał czasopismo urzędowe „Wiadomości Urzędu Patentowego” i prowadził rejestry, z których osoby zainteresowane mogły otrzymywać wyciągi.

Zasadniczo podobne uregulowania dotyczące struktury organizacyjnej i działalności UPRP zawierało rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych¹². Jedynie na mocy art. 233 ust. 2 tego rozporządzenia nastąpiła pewna zmiana, ponieważ prezesa Urzędu Patentowego mianował Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów, przedstawiony przez ministra przemysłu i handlu. Ponadto, cytowane rozporządzenie w art. 233 ust. 1 przewidywało, że sędziami, którzy orzekają w Urzędzie mają być sędziowie sądów okręgowego i apelacyjnego

⁹ A. Szewc, op. cit., s. 10.

¹⁰ M. Słomski, *Historia rzecznictwa patentowego w Polsce*, Warszawa 1997, s. 51.

¹¹ G. Jyż [w:] A. Szewc, G. Jyż, op. cit., s. 417.

¹² Dz. U. nr 39, poz. 384 ze zm.

w Warszawie¹³. Nowością było również utworzenie nowego wydziału kontroli wykonywania wynalazków. Przepisy tego rozporządzenia dotyczące zakresu działania i organizacji UPRP obowiązywały aż do 1 października 1962 r., tj. do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 31 maja 1962 r. o Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej¹⁴.

Pozycja ustrojowa i zadania Urzędu Patentowego RP w ustawie z dnia 31 maja 1962 r.

Następnym aktem, który wprowadził gruntowne zmiany w zakresie pozycji ustrojowej i zadań Urzędu Patentowego była ustawa z dnia 31 maja 1962 r. o Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej¹⁵, która obowiązywała do dnia 22 sierpnia 2001 r. Na mocy tej ustawy Urząd stał się centralnym organem administracji państwowej w sprawach wynalazków, projektów racjonalizatorskich, wzorów użytkowych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych. Nadzór nad Urzędem powierzono Prezesowi Rady Ministrów, który powoływał i odwoływał prezesa Urzędu, jak również powoływał i odwoływał jego zastępców na wniosek Prezesa.

Znacząco został rozszerzony zakres zadań Urzędu Patentowego RP, a mianowicie na plan pierwszy wysunięto zadania mające na celu stymulowanie działalności wynalazczej przez jej inicjowanie, organizowanie i koordynowanie. Natomiast do nowych funkcji UPRP należało: inicjowanie wdrożeń projektów wynalazczych w gospodarce narodowej, prowadzenie działalności informacyjnej, kontrola i analiza stosowania projektów wynalazczych, badanie efektów osiągniętych w wyniku ich stosowania w gospodarce narodowej, dbanie o interesy państwa w zakresie wynalazków, wzorów użytkowych i zdobniczych, stanowiących własność państwa. Ponadto, rozwinęła się działalność rzeczoznawcza Urzędu polegająca na opiniowaniu na potrzeby zainteresowanych instytucji materiałów niezbędnych przy nabywaniu od osób zagranicznych praw własności przemysłowej, tj. patenty, czy inne prawa wyłączne oraz prowadzenie biblioteki technicznej, zbioru opisów patentowych, działalności wydawniczej i szkoleniowej oraz promowania wynalazczości i racjonalizacji¹⁶. Przy wykonywaniu tych zadań Urząd miał działać w porozumieniu i przy współpracy z zainteresowanymi naczelnymi i centralnymi organami administracji państwowej, w szczególności w sprawach dotyczących współpracy międzynarodowej oraz opracowywania projektów przepisów prawnych dotyczących własności przemysłowej.

¹³ A. Szewc, *Urząd Patentowy...*, s. 202.

¹⁴ Dz. U. 1993 nr 26, poz. 118 – dalej jako ustawa z 1962 r.

¹⁵ Tj. Dz. U. 1993 nr 26, poz. 118 – dalej cyt. jako ustawa z 1962 r.

¹⁶ A. Szewc, *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej [w:] System Prawa Prywatnego. Prawo własności przemysłowej*, t. 14A, red. R. Skubisz, Warszawa 2012, s. 202.

Co istotne, przy Urzędzie zaczęły funkcjonować dwa organy orzecznicze, tj. w drodze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie postępowania spornego przed Urzędem Patentowym oraz w sprawie utworzenia i organizacji Komisji Odwoławczej przy Urzędzie Patentowym oraz postępowania przed tą Komisją¹⁷, wydanego na podstawie art. 122 ustawy z dnia 31 maja 1962 r. – Prawo wynalazcze¹⁸ utworzono Komisję Odwoławczą. Unormowania dotyczące tej Komisji zawarto w rozdziale 2 (§31-§41 cyt. rozporządzenia), przy czym do jej kompetencji należało rozpatrywanie odwołań od decyzji i zażeń na postanowienia wydane przez Urząd Patentowy RP. Natomiast Komisja Rozjemcza zaczęła działać na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie utworzenia i organizacji Komisji Rozjemczej przy Urzędzie Patentowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz postępowania przed tą Komisją¹⁹, wydanego na mocy art. 123 ust. 2 pr. wyn. Komisja Rozjemcza rozpatrywała wnioski twórców pracowniczych projektów wynalazczych w sprawach wysokości efektów uzyskanych w gospodarce uspołecznionej w wyniku zastosowania projektów wynalazczych oraz wynagrodzenia przysługującego twórcom z tego tytułu, jak również w sprawach dodatkowego wynagrodzenia twórców z tytułu wykonywania przez jednostki gospodarki uspołecznionej uzyskanych za granicą praw z patentów i praw z rejestracji wzorów użytkowych. Ponadto, Komisja Rozjemcza rozpatrywała również wnioski twórców niepracowniczych projektów wynalazczych. Działała ona jednak stosunkowo krótko, zlikwidowano ją bowiem z dnia 1 stycznia 1973 r. Natomiast Komisja Odwoławcza została zlikwidowana po zmianach organizacyjnych w latach 1984 i 1993²⁰.

Przed wejściem w życie ustawy – Prawo własności przemysłowej, tj. przed 22 sierpnia 2001 r. rozstrzygnięcia Urzędu Patentowego podlegały kontroli sądowej w bardzo ograniczonym zakresie. Ustawa z dnia 19 października 1972 r. o wynalazczości²¹ wprowadziła prawo wnoszenia środków odwoławczych od decyzji i postanowień Urzędu Patentowego RP do Komisji Odwoławczej, działającej przy tym organie. Ustawa o wynalazczości przewidywała dwuinstancyjne postępowanie przed UPRP. Odwołania od decyzji Urzędu Patentowego i zażenia na postanowienia tego Urzędu wydawane również w trybie postępowania spornego - były rozpatrywane przez Komisję Odwoławczą przy Urzędzie Patentowym RP. W składzie tej Komisji nie mogły zasiadać osoby, które brały udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia²². Od każdego prawomocnego orzeczenia

¹⁷ Dz. U. nr 16, poz. 84.

¹⁸ Dz. U. nr 33, poz. 156 – dalej cyt. jako pr.wyn.

¹⁹ Dz. U. nr 16, poz. 85.

²⁰ A. Szewc, *Pozycja ustrojowa i zadania...*, s. 11.

²¹ Dz. U. 1993 nr 26, poz. 117 ze zm. – dalej jako ustawa o wynalazczości.

²² A. Szewc, *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej i postępowania przed tym Urzędem*, „Studia Prawa Prywatnego” 2009 r., z. 3-4, s. 17.

Urzędu Patentowego i Komisji Odwoławczej kończącego postępowanie w sprawie, a rażąco naruszającego prawo przysługiwała rewizja nadzwyczajna ściśle określonym podmiotom, a mianowicie: prezesowi Urzędu Patentowego, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego oraz Prokuratorowi Generalnemu Rzeczypospolitej Polskiej²³. Następnie w 1987 r. do kręgu podmiotów legitymowanych do wniesienia rewizji nadzwyczajnej dołączono Rzecznika Praw Obywatelskich (art. 117 ustawy o wynalazczości)²⁴.

Wraz z wejściem w życie ustawy - Prawo własności przemysłowej, tj. dnia 22 sierpnia 2001 r. na mocy art. 326 pkt 1 p.w.p. została uchylona ustawa o wynalazczości i w konsekwencji przestała funkcjonować Komisja Odwoławcza przy UPRP.

Obecna pozycja ustrojowa oraz zadania Urzędu Patentowego RP w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej

Stosownie do art. 259 obecnie obowiązującej ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej²⁵ Urząd Patentowy RP jest centralnym organem administracji państwowej w sprawach z zakresu własności przemysłowej. Działa w sposób typowy dla organów administracji publicznej, jest bowiem wyposażony w kompetencje do władczego, jednostronnego rozstrzygnięcia o prawach z zakresu własności przemysłowej. W większości przypadków rozstrzygnięcia UPRP mają postać decyzji administracyjnej. Rozstrzygnięcia UPRP są poddane kontroli sądów administracyjnych, które ją wykonują w sposób właściwy dla tych sądów, co jest w pełni zgodne z konstytucyjną regułą, określającą ich właściwość i sposób działania²⁶. Zgodnie z art. 175 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.²⁷ wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. Natomiast stosownie do art. 184 Konstytucji RP Naczelny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują, w zakresie określonym w ustawie, kontrolę działalności administracji publicznej, w tym Urzędu Patentowego RP.

²³ A. Kisielewicz, *Własność przemysłowa w orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2010 r., nr 5-6, s. 207.

²⁴ Zob. szerzej S. Lizer, A. Szewc, *Rewizja nadzwyczajna od decyzji i postanowień Urzędu Patentowego i Komisji Odwoławczej*, „Państwo i Prawo” 1974, z. 4.

²⁵ Tj. Dz. U. 2017, poz. 776 – dalej cyt. jako p.w.p.

²⁶ A. Kisielewicz, op. cit., s. 205; zob. T. Szymanek, *Rozważania de lege ferenda w sprawie drogi sądowej dla spraw z zakresu ochrony własności przemysłowej*, [w:] *Księga pamiątkowa z okazji 85-lecia ochrony własności przemysłowej w Polsce*, Warszawa 2003, s. 247; A. Wróbel, D. Miąsik [w:] *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Szewc, A. Adamczak, Warszawa 2008, s. 339 i nast.

²⁷ Dz. U. nr 78, poz. 483 ze zm. – daje cyt. jako Konstytucja RP.

W stosunkach cywilnoprawnych UPRP nie ma osobowości prawnej i działa jako *statio fisci* Skarbu Państwa²⁸. Urząd Patentowy RP jako organ wchodzący w skład administracji rządowej podlega Radzie Ministrów (art. 260 ust. 1 p.w.p.), wynika to nie tylko z faktu, że Rada Ministrów kieruje administracją rządową, ale także z historycznej pozycji Urzędu²⁹. Nadzór nad działalnością UPRP sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki. Ustawa – Prawo własności przemysłowej przewiduje w art. 260 ust. 2 formy sprawowania nadzoru nad Urzędem stanowiąc, że Prezes RM nadaje w formie rozporządzenia statut UPRP, a w nim przede wszystkim omawia strukturę, organizację czy zasady kierowania Urzędem. Rada Ministrów określa także w drodze rozporządzenia szczegółowy zakres działania Urzędu, uwzględniając w szczególności jego zadania i kompetencje, a także zasady i formy współdziałania Urzędu z innymi organami administracji rządowej oraz z jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami społecznymi i związkami zawodowymi w sprawach objętych jego zakresem działania (art. 262 p.w.p.).

Rozporządzenie RM z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej³⁰ reguluje znaczenie szerszej niż ustawa kompetencje i zadania Urzędu oraz stanowi o formach i zasadach jego współdziałania z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego, organizacjami społecznymi i związkami zawodowymi. Zgodnie z §2 ust. 1 cyt. rozporządzenia Urząd Patentowy RP jest organem właściwym do podejmowania decyzji o przyznawaniu podmiotom krajowym i zagranicznym patentów i dodatkowych praw ochronnych, praw ochronnych i praw z rejestracji.

Funkcje nadzorcze nad UPRP pełni z ramienia RM minister właściwy do spraw gospodarki, który ma wpływ na obsadzenie stanowiska prezesa UP oraz innych stanowisk kierowniczych w Urzędzie, czy też wpływ na prezentowane przez UP stanowisko na forum organizacji międzynarodowych. Nadzór nad Urzędem obrazuje sposób powoływania prezesa UPRP, co czyni Prezes RM na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki³¹. Otwarty, konkurencyjny nabór przeprowadza zespół specjalistów powołanych przez ministra gospodarki, możliwe jest także zlecenie oceny, niektórych kompetencji kandydata osobie spoza zespołu. Członkowie zespołu, po zakończeniu pracy wyłaniają najwięcej trzech kandydatów przedstawianych ministrowi do spraw gospodarki, a wyniki naboru ogłasza się publicznie. Analogicznie przeprowadzany jest nabór na zastępców prezesa UPRP, jednakże w tym przypadku zespół wykwalifikowa-

²⁸ A. Kruszewska [w:] *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Michalak, Warszawa 2016, s. 723, 724.

²⁹ A. Szewc, *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej i postępowania przed tym Urzędem*, „Studia Prawa Prywatnego” 2009 r., z. 3-4, s. 4.

³⁰ Dz. U. nr 8, poz. 59 ze zm. – dalej cyt. jako rozporz. w sprawie zakresu działania UPRP.

³¹ A. Szewc, *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej i postępowania przed tym Urzędem*, „Studia Prawa Prywatnego” 2009 r., z. 3-4, s. 4.

ny do przeprowadzenia naboru powoływany jest na wniosek Prezesa UP, a nie ministra do spraw gospodarki³². Kandydaci na prezesa UPRP muszą spełniać określone warunki wynikające z art. 263 ust 4 p.w.p. Z tego przepisu wynika, że jedynie obywatel Polski z pełnią praw publicznych, wyższym wykształceniem, odpowiednimi dodatkowymi kwalifikacjami i stażem pracy może pełnić funkcję prezesa UPRP.

Pozycja i kompetencje Prezesa UPRP

Kompetencje prezesa UPRP można zaklasyfikować jako zewnętrzne, mające z reguły charakter władczy, czyli te, w których prezes UP działa jako organ administracji publicznej oraz wewnętrzne związane ze zwierzchnictwem służbowym, kierowaniem Urzędem³³. Określony ustawowo zakres wymagań postawiony osobom ubiegającym się o stanowisko ma swoje uzasadnienie w szczególnej pozycji prezesa UPRP. Jest on bowiem upoważniony do kierowania Urzędem, ustalania szczegółowej organizacji wewnętrznej oraz zakresu zadań komórek organizacyjnych. Ponadto, prezes reprezentuje Urząd na zewnątrz, jednakże jego uprawnienia są ograniczone w zakresie reprezentowania Urzędu przed sądami administracyjnymi w sprawach skarg na prawomocne rozstrzygnięcia Urzędu zapadłe w postępowaniu zgłoszeniowym, rejestrowym i spornym³⁴.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych³⁵ prezes UPRP może także wydawać decyzje w przedmiocie wpisu i skreślenia z listy rzeczników patentowych, to znaczy, że na gruncie tej ustawy ma prawo do rozstrzygania indywidualnych spraw w drodze decyzji administracyjnej³⁶. Z racji na tak szeroki wachlarz kompetencji powierzonych jednoosobowemu organowi w literaturze możemy spotkać się z poglądem, że to nie sam Urząd, tylko prezes UP jest centralnym organem administracji³⁷. Jednak literalna wykładnia przepisów ustawy – Prawo własności przemysłowej nie daje podstaw do uznania prezesa UPRP za centralny organ administracji. Należy także wskazać na inny charakter zadań prezesa UP w stosunku do organów takich, jak prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów czy prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Prezes UPRP nie ma między innymi prawa do wydawania samodzielnych rozstrzygnięć w przedmiocie zadań powierzonych UPRP

³² T. Demendecki, *Urząd Patentowy* [w:] *Prawo własności przemysłowej, Komentarz.*, red. T. Demendecki, Warszawa 2015, s. 1095.

³³ A. Szewc, *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej i postępowanie przed tym Urzędem*, [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo Własności Przemysłowej*, t. 14A, red. R. Skubisz, wyd. 2, Warszawa 2017, s. 310.

³⁴ T. Demendecki, op. cit., s. 1095-1096.

³⁵ Tj. Dz. U. 2016, poz. 221 – dalej cyt. jako ustawa o rzecznikach patentowych.

³⁶ A. Kruszewska, op. cit., s. 724.

³⁷ P. Zawadzki, *Urząd Patentowy jako sąd uprawniony do zadawania pytań prejudycjalnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace z Prawa Własności Intelektualnej” 2013, z. 4, s. 104.

w art. 261 ust. 2 p.w.p., w świetle ustawy brak jest też podstaw do stwierdzenia, że UPRP jest zespołem osób powołanych do pomocy prezesowi UP w realizowaniu powierzonych zadań. Również w orzecznictwie dominuje teza zgodna z literalną wykładnią wyżej wymienionych przepisów. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 20 listopada 2009 r.³⁸, stwierdza że centralnym organem administracji rządowej w dziedzinie własności przemysłowej jest Urząd Patentowy, a nie jego prezes, który w przeciwieństwie do UPRP nie wydaje samodzielnych decyzji administracyjnych jako organ administracji, tylko kieruje Urzędem i reprezentuje go na zewnątrz. To UPRP jako centralny organ administracji jest też właściwy do orzekania o nieważności wcześniej wydanych przez siebie decyzji. Z kolei w wyroku z dnia 27 kwietnia 2011 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie³⁹ również potwierdził tę tezę powtarzając w uzasadnieniu, że UPRP jest centralnym organem administracji rządowej i jedynym, krajowym organem wykonującym zadania z zakresu własności przemysłowej⁴⁰.

Zakres działania i zadania UPRP

Urząd Patentowy RP działa samodzielnie, przez własne organy w sprawach z zakresu administracji publicznej, głównie przez wydawanie indywidualnych decyzji administracyjnych⁴¹. Zgodnie z art. 259 p.w.p. zakres działania Urzędu obejmuje sprawy z dziedziny własności przemysłowej na terenie całego kraju. Podstawy prawne wykonywania zadań przez Urząd wynikają z ustawy – Prawo własności przemysłowej, ale także z umów międzynarodowych i przepisów odrębnych⁴².

Zgodnie z art. 261 ust. 2 p.w.p. do zadań Urzędu Patentowego RP należy w szczególności: (1) przyjmowanie i badanie zgłoszeń dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych, dokonanych w celu uzyskania ochrony; (2) orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych; (3) rozstrzyganie spraw w postępowaniu spornym w zakresie określonym ustawą; (4) prowadzenie rejestrów, o których mowa w art. 228; (5) wydawanie organu urzędowego pod nazwą „Wiadomości Urzędu Patentowego”; (5¹) wydawanie „Biuletynu Urzędu Patentowego”; (6) udział w pracach organów międzynarodowych z tytułu zawartych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych w spra-

³⁸ VI SA/Wa 979/09, Legalis nr 837369.

³⁹ VI SA/Wa 675/11, Legalis nr 493375.

⁴⁰ A. Kruszewska, op. cit., s. 724.

⁴¹ T. Demendecki, op. cit., s. 1088.

⁴² S. Wit vel Wilk, [w:] *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, red. P. Kostański, wyd. 2, Warszawa 2014, s. 1316-1317.

wach z zakresu własności przemysłowej, w szczególności konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej; (7) prowadzenie centralnego zbioru polskich i zagranicznych opisów patentowych.

Podkreślenia wymaga, że zadania Urzędu określone w art. 261 ust. 2 p.w.p. nie są wymienione wyczerpująco, ich katalog nie jest zamknięty, lecz otwarty, a ich rozwinięcie stanowią przepisy krajowe, np. §2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zakresu działania UPRP, czy ustawa o rzecznikach patentowych, która w art. 2 definiuje pojęcie spraw własności przemysłowej, a także postanowienia umów międzynarodowych, do których Polska przystąpiła, takich jak konwencja paryska⁴³.

Funkcje orzecznicze Urzędu są realizowane przy wydawaniu decyzji o udzieleniu tytułów ochronnych, ale przede wszystkim przy prowadzeniu postępowań spornych z zakresu własności przemysłowej⁴⁴. Do zadań Urzędu należy bowiem orzekanie w sprawach udzielania praw własności przemysłowej, spraw rozstrzyganych w postępowaniu spornym, a także w sprawach dokonywania wpisów do rejestrów przez niego prowadzonych. Jak stwierdził Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 17 marca 2008 r.⁴⁵ do właściwości Urzędu Patentowego RP należy również orzekanie w trybach nadzwyczajnych na podstawie Kodeksu postępowania administracyjnego o wzruszeniu, a także nieważności decyzji wydanych przez Urząd Patentowy RP, o których mowa w art. 261 ust. 2 pkt 2 i 3 p.w.p.

Podsumowanie

Urząd Patentowy RP działa już 100 lat i właśnie w 2018 roku obchodzi jubileusz stulecia swojej działalności. Podkreślenia wymaga, że już w 1918 r. krótko po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Naczelnik Państwa Józef Piłsudski powołał Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej jako organ właściwy do udzielania patentów na wynalazki oraz wydawania świadectw ochronnych na znaki towarowe i wzory. Utworzenie tego organu w tak krótkim czasie po odzyskaniu niepodległości świadczyło niewątpliwie o tym, jak wielką wagę przywiązywały władze odrodzonego państwa polskiego do ochrony własności przemysłowej.

Na przestrzeni lat zasadniczo zmieniała się pozycja ustrojowa Urzędu Patentowego RP. Pierwotnie bowiem Urząd był bezpośrednio podległy ministrowi przemysłu i handlu, a na mocy art. 1 ust. 1 ustawy z 1962 r. stał się centralnym organem administracji państwowej, zaś – stosownie do art. 259 p.w.p. – jest centralnym organem administracji rządowej w sprawach zakresu własności przemysłowej podlegającym Radzie Ministrów. Zatem pozycja ustrojowa tego

⁴³ Zob. szerzej *Prawo własności intelektualnej*, red. J. Sieńczyło-Chłabicz, Warszawa 2018, s. 408-409.

⁴⁴ A. Szewc, *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej i postępowania przed tym Urzędem*, „Studia Prawa Prywatnego” 2009 r., z. 3-4, s. 5.

⁴⁵ II GSK 428/07, Legalis nr 601975.

organu w systemie organów administracji publicznej znacząco się wzmocniła, ponieważ organ ten stanowi samodzielną jednostkę organizacyjną w systemie władz publicznych, usytuowaną w obrębie administracji rządowej.

Zakres zadań Urzędu Patentowego RP dotyczący własności przemysłowej uległ znacznemu poszerzeniu na mocy ustawy z 1962 r., w której zostały przewidziane nowe funkcje, a mianowicie inicjowanie wdrażania projektów wynalazczych do gospodarki, działalność informacyjna, wydawnicza i szkoleniowa oraz popularyzowanie wynalazczości. Obecnie Urząd Patentowy RP realizuje szeroko zakreślone zadania w sprawach własności przemysłowej wynikające z ustawy, przepisów odrębnych oraz z umów międzynarodowych.

Prezes Urzędu jako jednoosobowy organ stoi na jego czele, kieruje pracami i reprezentuje na zewnątrz. W doktrynie jest on uznawany za centralny organ administracji rządowej, o czym może świadczyć przede wszystkim powierzenie określonych kompetencji właśnie jemu, nie zaś zespołowi osób tworzącemu Urząd Patentowy RP. Projekt nowelizacji p.w.p. z dnia 14 listopada 2017 r.⁴⁶ wprowadza kadencję prezesa Urzędu, która ma trwać 5 lat od dnia powołania i może być jednorazowo przedłużona na kolejne 5 lat (art. 1 ust. 1 pkt 74 projektu nowelizacji). Obecnie obowiązujący art. 263 p.w.p. kadencyjności działania prezesa Urzędu nie przewiduje.

Bibliografia

Akty prawne

- Dekret tymczasowy Naczelnika Państwa z dnia 28 grudnia 1918 r. o Urzędzie Patentowym (Dz. U. nr 21, poz. 66).
- Konwencja Związkowa Paryska z dnia 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej, w brzmieniu Aktu sztokholmskiego z dnia 14 lipca 1967 r. (Dz. U. 1975 nr 9, poz. 51).
- Rozporządzenie RM z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. nr 8, poz. 59 ze zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie postępowania spornego przed Urzędem Patentowym oraz w sprawie utworzenia i organizacji Komisji Odwoławczej przy Urzędzie Patentowym oraz postępowania przed tą Komisją (Dz. U. nr 16, poz. 84).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie utworzenia i organizacji Komisji Rozjemczej przy Urzędzie Patentowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz postępowania przed tą Komisją (Dz. U. nr 16, poz. 85).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. nr 39, poz. 384 ze zm.).

⁴⁶ Projekt dostępny na stronie <https://legislacja.rcl.gov.pl> (06.09.2018).

- Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych (tj. Dz. U. 2016, poz. 221).
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tj. Dz. U. 2017, poz. 776).
- Ustawa z dnia 19 października 1972 r. o wynalazczości (Dz. U. 1993 nr 26, poz. 117 ze zm.).
- Ustawa z dnia 31 maja 1962 r. – Prawo wynalazcze (Dz. U. nr 33, poz. 156).
- Ustawa z dnia 31 maja 1962 r. o Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1993 nr 26, poz. 118).
- Ustawa z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. nr 31, poz. 306).

Literatura

- Błęzyński J. [w:] *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Adamczak, A. Szewc, Warszawa 2008.
- Demendecki T., *Urząd Patentowy [w:] Prawo własności przemysłowej, Komentarz.*, red. T. Demendecki i in., Warszawa 2015.
- Kisielewicz A., *Własność przemysłowa w orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Sądu Administracyjnego” 2010, nr 5-6.
- Kruszewska A. [w:] *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Michalak, Warszawa 2016.
- Lizer S., Szewc A., *Rewizja nadzwyczajna od decyzji i postanowień Urzędu Patentowego i Komisji Odwoławczej*, „Państwo i Prawo” 1974, z. 4.
- Prawo własności intelektualnej*, red. J. Sieńczyło-Chlabicz Warszawa 2018.
- Słomski M., *Historia rzecznictwa patentowego w Polsce*, Warszawa 1997.
- Szewc A., Jyż G., *Prawo własności przemysłowej*, wyd. 2, Warszawa 2011, s. 416.
- Szewc A., *Pozycja ustrojowa i zadania Urzędu Patentowego RP w ujęciu historycznym*, „Kwartalnik Urzędu Patentowego RP” 2013, nr 5.
- Szewc A., *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej i postępowania przed tym Urzędem*, „Studia Prawa Prywatnego” 2009, z. 3-4.
- Szewc A., *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej [w:] System Prawa Prywatnego. Prawo Własności Przemysłowej*, t. 14A, red. R. Skubisz, wyd. 2, Warszawa 2017.
- Szewc A., *Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej i postępowania przed tym Urzędem*, [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo własności przemysłowej*, t. 14A, red. R. Skubisz, Warszawa 2012.
- Szymanek T., *Rozważania de lege ferenda w sprawie drogi sądowej dla spraw z zakresu ochrony własności przemysłowej [w:] Księga pamiątkowa z okazji 85-lecia ochrony własności przemysłowej w Polsce*, Warszawa 2003.
- Wit vel Wilk S. [w:] *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, red. P. Kostański, wyd. 2, Warszawa 2014.
- Wróbel A., Miąsik D. [w:] *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Szewc, A. Adamczak, Warszawa 2008.

Zawadzki P., *Urząd Patentowy jako sąd uprawniony do zadawania pytań prejudycjalnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej” 2013, z. 4.

STRESZCZENIE

Główny cel badawczy postawiony w tym artykule koncentruje się na analizie pozycji ustrojowej, statusu prawnego, roli, organizacji, strukturze oraz kompetencjach Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach z zakresu prawa własności przemysłowej w ujęciu historycznym w okresie od 1918 r. do 2018 r. Dla realizacji tego celu wykorzystano różnorodne źródła w postaci: aktów prawnych, orzecznictwa sądów administracyjnych oraz literatury przedmiotu. Niezbędne było skorzystanie zwłaszcza z metody historycznej i metody dogmatycznej dla analizy regulacji przyjętych w aktach prawnych oraz dokonania wykładni literalnej (językowej) przepisów prawnych. Pozycja ustrojowa tego organu w systemie organów administracji publicznej znacząco się wzmocniła, bowiem organ ten stanowi samodzielną jednostkę organizacyjną w systemie władz publicznych, usytuowaną w obrębie administracji rządowej. Ponadto zakres działania, zadania oraz rola Urzędu Patentowego RP znacząco się zwiększyły i obejmują sprawy z dziedziny własności przemysłowej na terenie całego kraju. Podstawy prawne zadań wykonywanych przez Urząd Patentowy RP wynikają nie tylko z ustawy – Prawo własności przemysłowej, ale także z umów międzynarodowych i przepisów odrębnych.

SUMMARY

The legal position and the responsibilities of the Polish Patent Office in matters of industrial property in the historical perspective

The main purpose of this article concentrates mostly to analyse the status (legal position), role, structure and the responsibilities of the Polish Patent Office in matters of industrial property in the historical perspective from 1918 to 2018. To realise this aim it was necessary to use different sources of information in the form of legal acts, administrative court judgments and the literature. It was essential to exploit various scientific methods, especially historical and dogmatic for the analysis of regulations adopted in legal acts and for literal (linguistic) interpretation of legal provisions. The institutional position of this body in the system of state public administration has appreciably strengthened. It is in fact an independent organisational unit in the system of public authorities located within the government administration and the scope of its activities have increased significantly. The legal bases of tasks performed by the Patent Office result not only from the Act, but also from international agreements and separate regulations.